

N:o 245.

Af herr **J. E. Jansson** i Taberg, *i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884.*

I det genom den af Kongl. Maj:t till Riksdagen den 24 februari innevarande år aflåtna proposition n:o 50 öfverlemnade förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 finnes under § 17 intagen en bestämmelse af följande lydelse:

»Å annan kronojord skall inmutaren njuta jordegareandelen till godo med förpligtelse att för hvarje kalenderår inom januari månad nästföljande år till kronan erlägga en afgäld, motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet af de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrads; dock att från ingången af år 1930 inmutaren är skyldig att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att delta i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, hvilka genom ny lagstiftning kunna blifva gällande.»

Detta stadgande synes emellertid icke främja det af Riksdagen med ändring af grufvestadgan åsyftade mål, eller att staten skulle tillförsäkras möjlighet att vid inmutning af malmfyndigheter kunna komma i åtnjutande af med grufbrytningen förenade fördelar, samt att malm och andra mineralfyndigheter måtte å kronojord på för staten gagneligaste sätt kunna disponeras.

Den föreslagna afgälden är nemligen så liten, att densammas uppbärande för statsverket torde vara af ringa betydelse. Exempelvis må erinras, att för en malmbrytning af 2,000,000 ton med beräknadt värde af 3 kronor pr ton vid gruföppningen skulle denna afgäld (= 4 öre per ton) utgöra allenast 80,000 kronor, hvarifrån måste dragas de ej obetydliga kostnaderna för uppskattningen m. m.

Vidare förefaller den föreslagna tidsperioden för det första upplåtandet vara allt för lång och derjemte olämplig. Med hänsyn till den snabba utveckling, hvori jernindustrien och öfver hufvud alla grenar af industriel verksamhet inom vårt land befinna sig, förefaller det ej välbetänkt, att staten i förevarande afseende afhänder sig sin rätt ända till år 1930. Att på sådant sätt fastslå en bestämd tidpunkt synes för öfrigt olämpligt, ty derigenom skulle nyförvärfvad inmutningsrätts tillgodogörande under den närmaste tiden före nyssnämnda slutår omöjliggöras, då ju väl ingen lärer våga anordna grufdrift af afsevärd betydelse utan att vara förvissad om huru rättsförhållandena gestalta sig under en viss tidsfölj, som jag anser i detta afseende lämpligen böra bestämmas till tio år.

På det att statens intresse må i förevarande afseende i större mån, än det föreliggande förslaget innebär, tillgodoses, anser jag, att äfven annan svensk man än inmutaren må kunna njuta jordegareandelen å odisponerad kronojord till godo, så att genom den fria konkurrensen den afgäld må af kronan bekommas, som i hvarje särskildt fall må finnas skäligh och utgörbar. Härvid torde äfven böra göras förbehåll för den händelse Riksdagen i något särskildt fall skulle finna jordegareandelen böra för kronan bibehållas. Först vid det förhållande, att kronan ej vill begagna sig af sin jordegareandel och att någon konkurrens i afseende å afgälden ej uppstått, synes jordegareandelens tillgodonjutande böra inmutaren tillerkännas, mot den af Kongl. Maj:t föreslagna *låga afgäld*.

Då emellertid jordegareandelens första upplåtande, på grund af allmänhetens obekantskap med inmutningen och andra förhållanden, i regeln torde komma att ske endast till inmutaren, anser jag, att detta upplåtande icke bör omfatta lägre tid än tio år. Efter denna tid, inom hvilken bör vara ådagalagdt i hvad mån grufdriften är vinstgivande, torde å nyo böra beredas tillfälle för äfven andre svenske män än inmutaren att mot afgäld tillgodonjuta jordegareandelen, för så vidt den ej för kronans räkning på annat sätt tages i anspråk; och torde för sådant ändamål denna andel böra å offentlig auktion utbjudas; lärande tiden för upplåtelsen i detta fall äfven lämpligen böra bestämmas till tio år.

Som ofvan nämnts, föreställer jag mig, att genom bestämmelser i nu antydda riktning kronan skulle komma att tillgodoföras större inkomster af dess jordegareandel i inmutningsbara fyndigheter än genom Kongl. Maj:ts förslag; på samma gång jag anser, att dessa bestämmelser skulle främja ett statsintresse, som i alla tider varit och kommer att förblifva af största vikt, nemligen den svenska jernindustrien.

Enligt hvad vid förevarande ämnes behandling förut framhållits, afse de ifrågasatta förändringarna i grufvestadgan hufvudsakligen malmfyndigheterna å kronojord i de nordligaste delarne af vårt land. Och torde dervid vara att beakta, hurusom tillgodogörandet af dessa fyndigheter för närvarande endast afser export till utlandet af jernmalm, under det att det visar sig allt tydligare, att de mellansvenska jernmalmsgrufvorna icke för någon längre tid kunna i tillräckliga kvantiteter förse jern-tillverkarne med för deras handtering passande malmer. Redan nu har nemligen inträdt malmbrist, som, enligt hvad uträkningen i Bil. A utvisar, för år 1897 uppgått till cirka 205,000 ton.

Vid sådant förhållande bör, enligt mitt förmenande, ovilkorligen tagas i öfvervägande, huruvida icke jernmalmsbehovet för mellersta Sveriges jern-tillverkare må kunna i någon mån tillgodoses genom de malmtillgångar, som finnas å kronojord; men enda utvägen till ernående af detta mål är utan tvifvel att vid exploaterande af de å kronans jord befintliga fyndigheter tillfälle beredes dessa jern-tillverkare att för sin handtering kunna tillgodogöra sig någon del af malmen, hvilket emellertid, enligt mitt förmenande, ej kan åstadkommas annorledes än genom sådana bestämmelser i afseende å jordegareandelens öfverlåtande, som jag här ofvan tillåtit mig förorda.

Att lagstiftningsåtgärder vidtagas i det af mig angifna syfte, anser jag vara så mycket angelägnare, som med den snabba utveckling, hvori vårt land nu befinner sig, och med det deraf föranledda ökade behovet af jern, en afsevärdt större jernindustri uppblomstrande är att emotse, derest ej möjligheten att på rimliga vilkor erhålla det för denna industri viktigaste råmaterialet, *jernmalm*, varder afskuren.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt och med stöd af bilagda skrifvelse från åtskilliga jernindustriidkare (Bil. B) samt under åberopande af Vermländska bergsmannaföreningens skrifvelse af den 18 maj 1898, intagen i den bland Riksdagens ledamöter utdelade skrift »Sveriges jernmalmsförhållanden» (Bil. C), har jag velat bringa förevarande angelägenhet under Riksdagens pröfning och får hemställa,

att Riksdagen må besluta att § 17 i gällande grufvestadga må erhålla följande lydelse:

»A kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall kronoåboen eller boställsinnehafvaren njuta den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.

Der kronan å annan kronojord icke sjelf vill begagna sin jordegareandel eller efter offentligt utbudande åt annan mot afgäld öfverlåtits densamma, skall inmutaren njuta jordegareandelen till godo, med förpligtelse att för hvarje kalenderår inom april månad nästföljande år till kronan erlægga en afgäld, motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet af alla de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfordrats, eller den högre afgäld, som Riksdagen kan komma att bestämma; dock att upplåtelse af kronans jordegareandel skall i hvarje fall efter en tid af 10 år från det upplåtelse skett å nyo offentligen utbudas.

Tillika får jag föreslå,

att, derest förestående ändring i gällande grufvestadga skulle föranleda andra ändringar i denna stadgas bestämmelser, förslag derom måtte göras af det sammansatta stats- och lagutskottet, till hvilket denna motion torde blifva hänvisad.

Stockholm den 10 april 1899.

J. E. Jansson.

Bil. A.

Beräkning af svenska jernhandteringens malmbrist under året 1897.

Under år 1897 bröts i hela riket: bergmalm	2,086,119 ton	(Sv. off. st.)
sjömalms	1,047 »	d:o
Summa	2,087,166 ton	d:o
Norrbottnens brytning utgjorde.....	627,798 »	d:o
Saldo brytningen i mellersta Sverige	1,459,368 ton	d:o
Från mellersta Sverige exporterades	572,486 »	¹⁾ d:o
Återstod för svenska jernhandteringen	886,882 ton	

Tackjernstillverkningen, 538,197 ton, erfordrade	1,076,394 ton	}	Erfarenhetsför- hållanden ¹⁾ för lång tid.
Drages härifrån tillgången (se ofvan).....	886,882 »		
så visar sig bristen för tackjernstillverkningen vara	189,512 ton.		
Härjemte åtgick för martinugnar någon quan- titet mellan 10- och 15,000 ton, så att <i>totala malmbristen under 1897 utgjorde cirka</i>	<i>205,000 ton.</i>		

¹⁾ Hela Sveriges jernmalmsexport utgjorde år 1897.....	1,400,801 ton	(Sv. off. st.)
Deraf från Norrbotten	828,315 »	d:o
Saldo mellersta Sveriges export	572,486 ton	

Upplyningsvis meddelas att:

malmexporten utgjorde år 1892	320,000 ton
» » » 1897	1,400,000 »

Bil. B.

Till

ledamoten af Riksdagens Första Kammare, ryttmästaren och riddaren
herr *K. Bohnstedt*

samt ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, disponenten och
riddaren herr *J. E. Jansson*.

Undertecknade, svenska jernstillverkare, anhålla härmed att till eder få uttala våra bekymmer med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition af den 24 februari 1899 till Riksdagen med förslag till ändring i vissa paragrafer i grufvestadgan.

Det blir för oss allt mera klart, att våra mellansvenska jernmalmsgrufvor icke för någon längre tid kunna i tillräckliga kvantiteter förse oss och öfrige jernstillverkare med malmer passande för vår handtering.

Denna redan nu inträdda malmbrist, hvilken för år 1897 beräknas till öfver 200,000 ton, ställer oss i valet emellan att inskränka vår handtering eller att söka förse oss med malmer från andra håll.

Nästan allt hvad af jernmalm finnes inom öfriga delar af landet är emellertid fast disponerad. Det förnämsta af hvad som i närvarande stund kan anses odisponerad är den malm, som belöper sig på kronans jordegareandel och enligt ofvannämnda kongl. proposition är afsedd att mot en afgift af $1/75$ af hela malmfångstens värde tillförsäkras inmutaren intill år 1930.

Vi finna, att det för kronan i många fall är allt för oförmånligt att på så lång tid och mot så låg afgäld, som i kongl. propositionen ifrågasättes, upplåta sin jordegareandel, och finna det ej heller lämpligt, att inmutaren utan täflan med andre svenske män skall erhålla denna rätt.

I enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 30 till 1898 års Riksdag anse vi, att kronans jordegareandel bör på för kronan fördelaktigaste

vilkor upplåtas, hvarjemte vi anse att endast i det fall, att ej fördelaktigare uppgörelse kan träffas, inmutaren såsom sådan skall vara berättigad att mot en så låg afgäld som 1/75 af malmfångstens värde tillgodonjuta jordegareandelen. Den tidsperiod, under hvilken ett sådant första upplåtande af jordegareandelen bör ega rum, anse vi böra inskränkas till 10 år, och detta framför allt af det skäl, att fyndighetens verkliga värde derefter bättre kan bedömas.

Med den snabba utveckling, uti hvilken vårt land nu befinner sig och med det deraf följande ökade behovet inom landet af jern, kunna vi lätt tänka oss, att inom kort tid en afsevärdt större jernindustri inom landet kan uppblomstra, för så vidt icke hvarje möjlighet till erhållande på rimliga villkor af det viktigaste råmaterialet, *jernmalm*, blifvit afskuren.

Om kronan sålunda ej på allt för lång tid afhändt sig sin jordegareandel uti de grufvor, som brytas för export, kan företrädesrätt lemnas för dem, som förädla malmen inom landet, att begagna sig af kronans jordegareandel, och derigenom viktiga statsintressen främjas.

Erfarenheten gifver vid handen vanskligheterna för Sveriges jern-tillverkare att ifrån exportfälten kunna påräkna att få köpa de hvar för sig små kvantiteter malm, hvaraf de redan nu äro i behof. Denna affär bedrivnes nämligen sålunda, att stora leveranskontrakt uppgöras med utländska firmor, hvarigenom allt intresse att sälja mindre kvantiteter till svenska afnämare bortfaller, och i hvarje fall dessa ej kunna påräkna att få köpa af de kvaliteter de önska och till priser, som jernhanderingen kan realisera.

För så vidt fraktförhållandena blifva något bättre ordnade, och trygghet att på bestämda tider kunna erhålla bestämda kvantiteter jernmalm komme att förefinnas, anse vi, att delvis genom tillhjälp af förändrade metoder afsevärda kvantiteter af de norrbottniska malmen kunna förädlas inom Sverige.

På grund af det anförda hemställa vi, att ni ville verka för att våra åsigter, i den mån det låter sig göra, komma till vederbörandes kännedom, så att vid behandlingen af dessa frågor hänsyn tages till de behof af jernmalm för förädling inom landet, som redan finnas och i ännu högre grad komma att inom en ej aflägsen framtid ytterligare uppstå.

I april 1899.

För Uddeholms Aktiebolag
Carl Danielsson.

För Söderfors bruks Aktiebolag
P. G. Tamm.

För Laxå bruks Aktiebolag
<i>Carl C:son Lindberg.</i>	För Storfors Aktiebolag
<i>Aug. Herlenius.</i>
För Aktiebolaget Bofors-Gullspång
<i>B. Wijkander.</i>	För Boxholms Aktiebolag
<i>W. Wettergren.</i>
För Klosters Aktiebolag
<i>Martin Nisser.</i>	För Borgviks Aktiebolag
<i>F. Westerlund.</i>
För Björneborgs Aktiebolag
<i>Reinh. Charleville.</i>	För Skyllbergs bruks Aktiebolag
<i>Ivan Svensson.</i>
För Gravendahls Aktiebolag
<i>Knut Falk.</i>	För Hasselfors bruks Aktiebolag
<i>Fabian De Geer.</i>
För Kolsva bruks Aktiebolag
<i>Uno Lindberg.</i>	För Svartå bruks Aktiebolag
<i>C. H. Leijonhielm.</i>
För Aktiebolaget Aspa bruk
<i>Rutger Robson.</i>	För Strömsnäs jernverks Aktiebolag
<i>E. Odelberg.</i>
För Nors jernbruks Aktiebolag
<i>Ernst Hollender.</i>	För Karmansbo Aktiebolag
<i>E. Svedberg.</i>
För Carlsdahls Aktiebolag
<i>Sixten Wollfahrt.</i>	För Ljusne-Voxna-verken
<i>W. von Hallwyl.</i>
För Fagersta bruks Aktiebolag
<i>Chr. Aspelin.</i>	
-

Bil. C.

Sveriges Jernmalmsförhållanden.

Komiterades redogörelse med anledning af det uppdrag, som Vermländska bergsmannaföreningen lemnade vid föreningens årssammanträde den 14 april 1898.

Komiterade uppvaktade den 18 maj 1898 hans excellens herr statsministern, hvarvid till honom öfverlemnades nedanstående skriftliga framställning. Enär herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet då var stadd på resor, blef samma skrifvelse honom sedermera tillståld. Ifrågavarande framställning hade följande lydelse:

Eders excellens! (Herr statsråd!)

Vid Vermländska bergsmannaföreningens årsmöte den 14 sistlidne april förekom bland öfverläggningsämnen frågan om det inflytande, som en större jernmalmsexport från Norrbotten skulle utöfva på Sveriges jernhandtering. På skäl, som dervid anfördes, beslöt föreningen bland annat »att hos regeringen hemställa om föranstaltande af en allsidig och omfattande utredning så väl af Sveriges tillgångar och behof af jernmalmer som ock af bästa sätten att till landets nytta tillgodogöra desamma».

I sammanhang härmed uppdrog föreningen åt oss att till hans excellens herr statsministern samt herr statsrådet och chefen för civildepartementet framföra nämnda hemställan om utredning, och är det detta uppdrag, vi härmed hafva äran fullgöra.

För att i största korthet sammanfatta de åskådningar, som gjort sig gällande i denna fråga och som på samma gång utgöra erinringar om den vigt, som hvarje fosterländsk svensk är skyldig fästa vid henne, bedja vi få anföra följande.

Sveriges hittillsvarande jernhandtering har nästan uteslutande varit baserad på fosforrena malmer. Ett mycket stort antal grufvor med sådana malmer har man emellertid redan måst ödelägga, därför att de ej längre varit brytvärda, och samma öde väntar de öfriga, den ena efter den andra, inom ej lång framtid. För en jern-tillverkning af nutida omfång, baserad uteslutande på fosforrena malmer, kan man ej påräkna, att dessa skulle räcka mera än några få årtionden.

Flerestädes har man af brist på fosforrena malmer redan måst tillgripa fosforhaltigare, så att $\frac{1}{4}$ af Sveriges götmetalltillverkning nu är af basisk kvalitet. I mån som man intvingas i dessa förhållanden försämras Sveriges säregna ställning ur synpunkt af jernets beskaffenhet och öfverlägsna egenskaper. Konkurrensen med utlandet blir farligare. Utlandet har behof af de rika svenska malmerna. Tillfredsställes ej detta behof, så stärkes den svenska jernhandteringens ställning. Utföras malmerna och till billigt pris, blir förhållandet tvärtom, och svenska jernhandteringens framtid står då mörk.

Ett mellanting mellan de fosforrena och de fosforhaltiga malmerna utgöra de malmer, som hafva så låg fosforhalt, att de kunna användas till tackjern för härdfärskning. Omkring 40 procent af Sveriges jern-tillverkning är baserad på sådan, och för ordinära behof finnas i Norrbotten ganska betydande tillgångar på sådana malmer, men antagligen skola dessa malmer, som betalas bäst, först exporteras och sorgligt nog undandragas den svenska jernhandteringen.

Med träkol kan *tackjern* ej tillverkas lika billigt som med fossilt bränsle. Men svenska jernhandteringen, som åtminstone för ännu mycket långa tider bör vara förlagd der hon har allt väl ordnad för sig, kan i regel *förädla* billigare, än hvad utlandet kan. Sveriges tillgångar på kol och kraft, hvilka aldrig utsina, utgöra värdefulla förutsättningar för en jernhandtering, så länge malmen räcker.

Vi anse oss i ingen mån förringa behofvet af en noggrannare utredning, då vi söka att efter de källor, som varit oss tillgängliga, göra en sammanställning af Sveriges tillgångar på jernmalm.

De kända malmareorna och de brytbara malmtillgångarne kunna uppskattas sålunda:

I Kiirunavaara— Luossavaara	430,000	m ²	med	340	mill.	ton	malm
» Gellivare.....	200,000	»	»	150	»	»	»
» Svappavaara	38,000	»	»	30	»	»	»
» Grängesberg.....	90,000	»	»	70	»	»	»
Öfriga mellansvenska grufvor ...	156,000	»	»	40	»	»	»
Summa 914,000 m ² med 630 mill. ton malm							

Härtill torde kunna läggas 10 mill. ton malm från åtskilliga mindre kända fyndigheter, hufvudsakligast i Norrbotten, så att totalsumman blir 640 millioner ton.

Här ofvan hafva vi icke kunnat medräkna Routivare med 300,000 m² och Smålands Taberg med 260,000 m² area, enär dessa fyndigheters låga jernhalter och höga titanhalter göra dem allt för kolhårda, för att jern skulle till rimligt pris af dem kunna tillverkas, allra minst om de skola fraktas längre väg.

Då malmutbytet af »Öfriga mellansvenska grufvors» malmarea kan synas lågt angifvet, så är att erinra, att i denna area ingår äfven större delen af det ofyndiga, som brytes med malmen, och då malmhalten här utgör endast c:a 60 procent, måste tillgången redan häraf undergå en motsvarande reduktion. Vidare gå malmerna erfarenhetsvis i regel ej till så stort djup, och slutligen är ju, såsom bekant, i genomsnitt kanske $\frac{2}{3}$ af malmen utbruten. Häremot stå å andra sidan de nya fynd, som, dock sparsamt, göras.

Svenska jernhandteringen kräfver nu årligen 1 million ton malm. Exporten uppgår till omkring 1,5 mill. ton. Om 5 år börjar en ny export via Ofotenbanan till ett medgifvet belopp af 1,2 mill. ton. Från Svappavara och Koskulls kulle kan en ytterligare export af 0,3 mill. ton påräknas. Summa årskonsumtion inom några år 4 millioner ton malm.

Med denna årskonsumtion af 4 millioner ton antagen såsom konstant, blifva Sveriges jernmalmstillgångar förbrukade på den korta tiden af 160 år.

Den nu pågående eller närmast tillärnade exporten är så mycket betänkligare, som malmerna nu måste säljas till ett synnerligen lågt pris, i förhållande till hvad de framdeles antagligen komma att betinga.

En ännu mera betänklig nationalekonomisk förlust på malmexporten ligger deri, att för hvarje ton malm, som exporteras, förlorar landet många gånger det belopp, som malmen betingar i saluvärde. Malmen betingar nemligen vid grufvan 3 à 4 kronor pr ton. Det jern, som kan tillverkas af en ton malm, betingar vid export 60 à 80 kronor eller ännu

mera, hvadan utförsel af förädlad vara har ett vida fördelaktigare inflytande å handelsbalansen och å landets välstånd än malmexport.

Men faran för ett snart uttömmande af malmtillgångarne är sannolikt ännu mycket större, än här ofvan antagits. Den svenska jern-tillverkningen har alltjemt ökats och på sista 30 åren fördubblats, och ehuru handteringens utveckling i nuvarande former begränsas af tillgången på träkol, så är dock en ganska väsentlig ökning i tillverkningen på grundval af samma bränsle helt visst både möjlig och sannolik. Annat bränsle och andra värmekällor skola kanske derjemte tillkomma och möjliggöra en ytterligare ökning, allt till fromma för landet. Men utlandets rop på malm skall tilltaga i ännu högre grad. Om ett par eller tre tiotal år skall Bilbaos 4 à 5 millioner ton per år behöfva ersättas, och alla Europas jern-tillverkande länder öka sin malmförbrukning, hvilket den stigande jernförbrukningen nödvändiggör. Får exporten fritt utveckla sig, bör Sverige hafva all utsigt, att dess malmer äro slut inom mindre än ett århundrade.

På grund af det anförda göra vi vördsam hemställan om sådan utredning, som vårt inledningsvis framställda uppdrag afser.

På Vermländska bergsmannaföreningens vägnar:

Carl Danielsson.

H. V. Tiberg. Hj. Sjögren. Jonas C:son Kjellberg.

Stockholm den 18 maj 1898.

Med anledning af komiterades förestående skrifvelse meddelade herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet, att han komme att infordra *kongl. kommerskollegii utlåtande*. Detta utlåtande, dagteckadt den 13 oktober 1898, inkom till kongl. civildepartementet den 21 påföljande november, då det äfven blef för komiterade bekant, och var af följande lydelse:

Till herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet.

I en till herr statsrådet stäld skrift hafva, på Vermländska bergsmannaföreningens vägnar, C. Danielsson, H. V. Tiberg, Hj. Sjögren och Jonas C:son Kjellberg förmält, att vid sagda förenings årsmöte den 14 april innevarande år bland öfverläggningsämnen förekommit frågan om det inflytande, som en större jernmalmsexport från Norrbotten skulle utöfva på Sveriges jernhandtering, i hvilket ärende föreningen beslutat, bland annat, »att hos regeringen hemställa om föranstaltandet af en allsidig och omfattande utredning såväl af Sveriges tillgångar och behof af jernmalm som ock af bästa sätten att till landets nytta tillgodogöra desamma», och i sammanhang härmed uppdragit åt sökandena att till herr statsrådet framföra nämnda hemställan om utredning;

och hafva sökandena, som i korthet sammanfattat de åskådningar, som gjort sig gällande hos föreningen i denna fråga, vidare anfört, bland annat, att Sveriges hittillsvarande jernhandtering nästan uteslutande varit baserad på fosforrena malmer; att ett mycket stort antal grufvor med sådana malmer emellertid redan måst ödeläggas, därför att de ej längre varit brytvärda, och att samma öde väntade de öfriga, den ena efter den andra, inom ej lång framtid; att man för en jern tillverkning af nutidens omfång, baserad uteslutande på fosforrena malmer, ej kunde påräkna att dessa skulle räcka mera än några få årtionden; att man flerstädes i brist på fosforrena malmer måst tillgripa fosforhaltigare, så att en fjerdedel af Sveriges götmetalltillverkning nu vore af basisk kvalitet; att, i mån som man intvingades i dessa förhållanden, Sveriges säregna ställning ur synpunkten af jernets beskaffenhet och öfverlägsna egenskaper försämrats; att konkurrensen med utlandet blefve farligare; att utlandet hade behof af de rika svenska malmerna; att, om detta behof ej tillfredsställes, den svenska jernhandteringens ställning stärktes, men att om malmerna utfördes och till billigt pris, blefve förhållandet tvärtom, och svenska jernhandteringens framtid stode mörk; att ett mellanting mellan de fosforrena och de fosforhaltiga malmerna utgjordes af de malmer, som hade så låg fosforhalt, att de kunde användas till tackjern för hardsläckning; att omkring 40 procent af Sveriges jern tillverkning vore baserad på sådan och att för ordinära behof funnes i Norrbotten ganska betydande tillgångar på sådana malmer, hvilka dock antagligen, när de betalades bäst, först

komme att exporteras och sålunda undandragas den svenska jernhandteringen; att tackjern ej kunde tillverkas lika billigt med träkol som med fossilt bränsle, men att den svenska jernhandteringen, som åtminstone för ännu mycket långa tider borde vara förlagd der hon hade allt väl ordnad för sig, i regel kunde förädla billigare än utlandet; att Sveriges tillgångar på kol och kraft, hvilka aldrig kunde utsina, utgjorde värdefulla förutsättningar för en jernhandtering så länge malmen räckte; att sökandena ansåge sig i ingen mån förringa behovet af en noggrannare utredning, då de sökte att efter de källor, som varit för dem tillgängliga, göra en sammanställning af Sveriges tillgångar på jernmalm; att enligt en sådan sammanställning de kända malmareorna och de brytbara malmtillgångarne kunde uppskattas sålunda: i Kiirunavaara och Loussavaara 430,000 m² med 340 millioner ton malm; i Gellivare 200,000 m² med 150 millioner ton malm, i Svappavaara 38,000 m² med 30 millioner ton malm, i Grängesberg 90,000 m² med 70 millioner ton malm samt i öfriga mellansvenska grufvor 156,000 m² med 40 millioner ton malm, eller sålunda tillsammans 914,000 m² med 630 millioner ton malm, hvartill torde kunna läggas 10 millioner ton malm från åtskilliga mindre kända fyndigheter, hufvudsakligast från Norrbotten så att totalsumman blefve 640 millioner ton; att härvid icke kunnat medräknas Routivare med 300,000 m² och Smålands Taberg med 260,000 m² area, enär dessa fyndigheters låga jernhalter och höga titanhalter gjorde dem alltför kolhårda för att jern skulle till rimligt pris af dem kunna tillverkas, allraminst om malmerna skulle fraktas längre väg; att då malmutbytet af »öfriga mellansvenska grufvors» malmarea kunde synas lågt angifvet, så vore härvid att erinra, att i denna area inginge äfven större delen af det ofyndiga som brötes med malmen, och att, då malmhalten här utgjorde endast omkring 60 procent, tillgången redan på grund häraf måste undergå en motsvarande reduktion, hvartill komme, att malmerna erfarenhetsvis i regel ej ginge till så stort djup, och slutligen att såsom bekant i genomsnitt kanske två tredjedelar af malmen vore utbruten; att häremot stode, å andra sidan, de nya fynd som, dock sparsamt, gjordes; att svenska jernhandteringen nu årligen kräfde en million ton malm, under det exporten uppginge till omkring 1,5 million ton; att om fem år en ny export via Ofotenbanan började till ett medgifvet belopp af 1,2 million ton; att, då för Svappavaara och Koskulls kulle en ytterligare export af 0,3 million ton kunde påräknas, årskonsumtionen inom några år komme att uppgå till 4 millioner ton malm; att, om denna årskonsumtion af 4 millioner ton antages såsom konstant, blefve Sveriges

jernmalmstillgångar förbrukade på den korta tiden af 160 år; att den nu pågående eller närmast tillärnade exporten vore så mycket betänkligare, som malmerna nu måste säljas till ett synnerligt lågt pris i förhållande till hvad de framdeles antagligen komme att betinga; att faran för ett snart uttömmande af malmtillgångarne sannolikt vore ännu mycket större än här ofvan antagits, enär den svenska jernstillverkningen alltjemt ökats och på sista 30 åren fördubblats samt, ehuru handteringens utveckling i nuvarande former begränsades af tillgången på träkol, dock en ganska väsentlig ökning i tillverkningen på grundval af samma bränsle helt visst vore både möjlig och sannolik, hvartill komme, att annat bränsle och andra värmekällor kanske derjemte kunna tillkomma, allt till fromma för landet, att emellertid utlandets efterfrågan på jernmalm skulle tilltaga i ännu högre grad; att om 20 eller 30 år Bilbaos 4 à 5 millioner ton per år behöfde ersättas och att alla Europas jernstillverkande länder ökade sin malmförbrukning, hvilket den stigande jernförbrukningen nödvändiggjorde; samt att, om exporten finge fritt utveckla sig, Sverige borde hafva all utsigt att dess malmer vore slut inom mindre än ett århundrade;

varande af sökandena, på grund af hvad sålunda anförts, hemställt om sådan utredning, som ofvannämnda dem meddelade uppdrag afsåge.

Genom remissorialskrivelse den 27 sistlidne augusti har herr statsrådet derefter anmodat kongl. kommerskollegium att i detta ärende afgifva utlåtande; och får, till fullgörande häraf, kollegium, med återställande af remissakten, äran anförä följande.

Hvad först en utredning af Sveriges jernmalmstillgångar beträffar, så måste det visserligen för Sverige likasom för alla andra jernproducerande länder vara önskvärdt att hafva noggrann kännedom om sina jernmalms-tillgångar; men då hvarje om sina egna intressen någorlunda medveten grufegare bör låta sig angeläget vara att efter bästa förmåga undersöka sina malmfyndigheter, synes statens ingripande i dylikt syfte icke utan särskild anledning böra ifrågakomma. Och äfven om sådan anledning förefinnes, bör vidare åt utredningen icke gifvas större omfattning, än att de med densammas utförande förenade uppoffringar komma i ett rimligt förhållande till värdet af den ökade kännedom om landets jernmalmstillgångar, som dermed afses. Kollegium anser för sin del icke att Gellivare—Ofotenbanans anläggande utgör någon anledning till en dylik utredning, utan håller tvärtom före att, äfven om ett sådant behof före norrbottensmalmernas tillgodogörande skulle kunna anses hafva förefunnits, detta måste i samma mån komma att minskas, som Sveriges största, men hit-

tills oanvända jernmalmstillgångar göras bättre tillgängliga för landet sjelft; och det lärer icke kunna förnekas, att detta bäst åstadkommes genom en tvärbana, som utmynnar i hamnar både öster och vester ut.

Om man, på sätt för några år sedan ifrågasattes, nu beslutat att bygga en jernväg endast mellan Kiirunavaara—Luossavaara och Ofoten, så hade bruksegarne i mellersta Sveriges östligare delar så till vida kunnat hafva anledning till klagan, som malmerna från de vid en sådan bana belägna fyndigheterna i ty fall blifvit svårtillgängligare för nämnda delar af riket än för flera främmande länder; och hade det å andra sidan varit meningen att endast till Kiirunavaara—Luossavaara fortsätta Luleå—Gellivare-jernvägen så kunde i stället särskildt de vermländske bruksegarne hafva haft anledning till liknande klagan. Men så som det i detta hänseende i sjelfva verket är beslutadt, komma norrbottensmalmerna att blifva tillgängliga från båda sidor, och då böra ej blott samtliga svenska bruksegare, som till följd af möjligen sinande egna jernmalmstillgångar kunna hafva fördel af norrbottensmalms inblandning i sina masugnsbeskickningar, blifva så väl tillgodosedda som möjligt, utan såmedelst äfven fara för malmbrist blifva minskad och till följd deraf det behof af utredning af Sveriges jernmalmstillgångar inskränkt, som sökandena förmenat förefinnas.

En ytterligare anledning att ej på statens bekostnad för närvarande göra någon sådan utredning synes kollegium ligga i den omständigheten, att sökandena sjelfva beräknat, att Sveriges jernmalmstillgångar skola räcka i 100 till 160 år, eller en så lång tidrymd, att man väl icke i allmänhet plägar göra ekonomiska beräkningar för längre tid framåt. Innan ett sekel försvunnit, kunna så många på frågan inverkan förhållanden vara ändrade, att alla nu gjorda beräkningar blifva storligen gäckade.

Det är för öfrigt att märka, att Sverige med hänsyn till kändedomen om sina jernmalmstillgångar ingalunda torde kunna anses stå efter andra länder, ty allt sedan den magnetometriska bestämningsmetoden för malmfyndigheters storlek på 1870-talet blef utarbetad samt vidare diamantborrning för omkring 10 år sedan börjat hos oss användas för malmfyndigheters uppskattande, hafva å våra mera betydande gruffält talrika undersökningar enligt båda dessa metoder af respektive grufegare bekostats. De olika fältens på egarnes bekostnad uppskattade jernmalmsareor har sedermera professoren i grufvetenskap vid kongl. tekniska högskolan m. m. Olof Gustaf Nordenström, som åt denna fråga egnat mycken upp-

märksamhet, sammanfört och meddelat dels redan år 1893 i jernkontorets annaler och dels efter förnyade beräkningar i sitt på jernkontorets be- kostnad till nästlidet års utställning i Stockholm från trycket utgifna ar- bete: »L'Industrie Minière de la Suède en 1897». Sedan denna uppskatt- ning blifvit af professoren Nordenström i och för »Iron and Steel Insti- tute's» möte i Stockholm innevarande år underkastad en ytterligare revi- sion, ter sig densamma på följande sätt:

Kiirunavaara—Luossavaara	430,000 m ²
Routivaara	300,000 »
Taberg (Småland)	260,000 »
Gellivare	200,000 »
Grängesberg	90,000 »
Svappavaara	38,000 »
Norberg	30,000 »
Dannemora	12,250 »
Striberg	9,200 »
Persberg	7,100 »
Stripa	6,000 »
Kanntorp	6,000 »
Nordmark	5,000 »
Stråssa	4,700 »
Pershyttan	3,200 »
Finnmossen	2,900 »
Dalkarlsberg	2,870 »
Sköttgrufvan	2,780 »
Bispherg	2,000 »
Andra jerngrufvor, approximativt	62,000 »
	1,474,000 m ²

Med undantag af den för »andra jerngrufvor» upptagna kvantitet, äro alla dessa siffror grundade på direkta undersökningar, men samfälda malm- arean hos ofvan icke specificerade jerngrufvor har deremot endast blifvit på det indirekta sätt uppskattad, att förhållandet mellan malmarean och årsbrytningen vid ett flertal af våra längre tid bearbetade större jern- malmsfält lagts till grund för ifrågavarande uppskattning. Om således ock den för »andra jerngrufvor» till 62,000 m² upptagna malmarean icke kunnat med önskvärd noggrannhet uppskattas, så har dock detta i sjelfva

verket endast en ganska underordnad betydelse, då ifrågavarande kvantitet i alla händelser endast utgör en relativt obetydlig del af Sveriges totala jernmalmsarea.

Arean af hittills upptäckta svenska jernmalmsfyndigheter kan på ofvan antydda skäl anses vara någorlunda riktigt uppskattad, men att deraf beräkna huru mycket jernmalm, som kan ur dessa fyndigheter erhållas, är icke desto mindre en högst vanskligh sak, ty man kan naturligtvis icke veta, på hvilka djup våra brant stupande jernmalmer upphöra. Äfven med de vidlyftigaste utredningar torde man för öfrigt svårigen kunna få noggrann kännedom om våra jernmalmsstillgångars verkliga storlek, utan man lär nog, såsom hittills, få nöja sig med att endast komma till visshet om att det intill något visst djup med säkerhet kan påräknas åtminstone så eller så mycket malm. I samband härmed står det förhållande, att stora malmtillgångar vanligen blifva för lågt uppskattade. Så är t. ex. den tid redan förliden, inom hvilken jernmalmsfyndigheterna i Bilbaotrakten ansågos skola blifva uttömda, och icke förty brytes der fortfarande nästan lika mycket malm.

Sökandenas antagande, att våra under längre tid bearbetade större jerngrufvornas malmtillgångar i medeltal redan skulle vara till ungefär två tredjedelar utbrutna, torde väl, äfven om det dess värre möjligen skulle kunna vara berättigadt för de vermländska förhållandena, dock kunna anses som en beträffande flertalet af Sveriges större jernmalmsfält allt för pessimistisk uppfattning, ty det lär i regel knappast kunna påstås, att malmarean i våra större jernmalmsfält märkbart aftagit på de djup, till hvilka man hittills kommit. Så t. ex. har vid Dalkarlsberg, der brytning dock nu försiggår på ända till 330 meters djup, som med 50 till åtminstone 150 meter öfverträffar de vanliga djupen i äldre svenska jerngrufvor, ännu icke kunnat märkas någon minskning i malmarean. Densamma är på sagda djup tvärtom vida större än hvad den antagligen förut varit. Enligt nytt meddelande från professoren Nordenström har den nemligen i somras blifvit uppskattad till 4,920 m² eller 2,050 m² mera än förut.

Vidare torde icke böra lemnas oanmärkt, att då det egentligen är med magnetnålens tillhjälp, som våra jernmalmer blifvit upptäckta och orsaken till de i Sverige funna blodstensfyndigheternas fåtalighet i jämförelse med de magnetiska jernmalmenas talrikhet möjligen, för att icke säga sannolikt, är att söka i de förras brist på magnetisk dragningskraft, i detta förhållande ligger en osökt anledning till förhoppning om att,

när landet hinner blifva fullständigare undersökt, många ännu dolda blodstencilgångar skola komma att påträffas.

Skulle staten låta verkställa så omfattande och kostsamma undersökningar som de, hvilka otvifvelaktigt blefve nödiga om någorlunda visshet i det af sökandena angifna hänseende skulle kunna ernås, bereddes väl egarne till de grufvor, hvilkas malmtillgångar på allmän bekostnad utforskades, derigenom en afsevärd fördel, men tager man i betraktande, att på de tio år, under hvilka diamantborrningar vid våra gruffält fortgått, endast i och för malmfyndigheters utforskande borrningar om vid pass 30,000 meters sammanlagd längd blifvit verkställda, och att dylik borrning, trots de på sista tiden mycket reducerade prisen, för närvarande kostar 18—20 kronor pr meter samt blir med tilltagande djup allt dyrare, och besinnas vidare huru föga rättvist det skulle vara om somliga grufegare finge diamantborrningar utförda på statens bekostnad, under det att andra, såsom hittills, sjelfva måste bekosta sina, så torde det vara temligen tydligt, att nu ifrågasatta undersökningar på statens bekostnad icke utan de mest trängande skäl böra vidtagas. Mångfaldt större anledning till djupborrningars utförande på statens bekostande förefinnes, enligt kollegii åsigt, i sådana trakter i vårt land, där påträffande af stenkol kan vara tänkbart, om ock först på så stora djup att enskilda personer icke vilja riskera de dryga omkostnaderna för ett kanske gagnlöst nedträngande dit.

Den enda offentliga utredning af våra jernmalmtillgångar, som, enligt hvad det synes kollegium, skulle kunna med något fog ifrågakomma, vore därför, om Kongl. Maj:t skulle låta från respektive grufegare insamla uppgifter om för dem redan kända förhållanden beträffande storleken af deras malmfyndigheter. Vinsten af en sådan åtgärd torde dock blifva ganska ringa, då man genom professoren Nordenströms ofvannämnda arbete kan anse sig i hufvudsak redan besitta den kännedom, som härmed kunde ernås. Hvad derutöfver genom en sådan utredning skulle vinnas, komme säkerligen att inskränka sig till några faktiska uppgifter rörande en del af de mindre grufvor, hvilkas malmer äro inbegripna i den af professoren Nordenström till 62,000 m² uppskattade malmarean för »andra jerngrufvor».

Vidkommande härefter den begärda utredningen af Sveriges behof af jernmalmer, så synes kollegium en sådan allt för vanskelig för att böra åvägabringas, ty ingen torde med större tillförlitlighet än den på redan tillgängliga statistiska siffror grundade kunna förutsäga i hvilken grad

jernbehovvet kommer att fortfarande växa. Jerntillverkningens stegring i vårt land inhemtas af kongl. bergskollegii och sedermera kongl. kommerskollegii underdåniga årsberättelser. Enligt dessa belöpte sig Sveriges tackjernstillverkning under nedanstående år till följande belopp, som framställdes i här nedan likaledes angifna antal masugnar:

Sveriges tackjernstillverkning		
År	Belopp	Antal använda masugnar
1830	89,544 ton	299 st.
1840	124,796 »	230 »
1850	142,172 »	228 »
1860	185,894 »	229 »
1870	300,338 »	213 »
1880	405,713 »	193 »
1890	456,103 »	154 »
1895	462,930 »	146 »
1896	494,418 »	140 »
1897	538,197 »	144 »

Emellertid kan man naturligtvis icke med stöd af dessa siffror med visshet göra någon beräkning om jerntillverkningens omfattning under kommande tider.

På samma gång som sökandena beräkna, att, om man skulle inskränka sig till uteslutande fosforrena malms användande, dessa för en jerntillverkning af nutida omfång icke skulle räcka mera än några få årtionden, synas de icke fullt gilla, att de basiska metoderna äfven här i landet allt mera användas för fosforförande malms tillgodogörande. Men det bör väl i sjelfva verket få anses såsom klokt, att Sverige så mycket som möjligt söker tillgodogöra äfven sina fosforförande malmer; och visst är att af hittills använda jernberedningsmetoder inga andra än de så kallade basiska lämpa sig för tillgodogöring af hufvudmassan af de norrbottniska malmen. Man kan visserligen icke bestrida det stora intrång, som den svenska jernhandteringen lidit af de basiska, defosforiserande jerntillverk-

ningsmetoderna, men häraf bör naturligtvis icke följa, att den svenska jernhandteringen skulle underlåta att begagna sig af sagda metoder.

Det bör visserligen uppställas såsom ett önskemål, att alla svenska malmer skola så mycket som möjligt blifva använda inom landet, men då de norrbottniska jernmalternas svårtillgänglighet nödvändiggör så dyrbara jernvägsanläggningar, att malmbrytning vid Kiirunavaara i en till landets nutida behof inskränkt skala omöjligen kan förränta på berörda jernvägsanläggningar nedlagdt kapital, finnes för att redan nu få dessa malmer åtkomliga och till något gagn ingen annan utväg än att åtminstone tills vidare låta en del af dem afyttras till utlandet. Skulle Sveriges jernmalmsbehof fortfarande komma att lika hastigt stegras som under detta århundrade, så lär, med hänsyn till innehållet af den mellan staten och Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag träffade öfverenskomelse angående bolagets malmtransport å jernvägen Gellivare—riksgränsen, vid pass tjugusju år härefter hinder icke möta för staten att, i mån som användning för malmen inom landet ökas, inskränka utförseln till andra länder. Då jordens årliga jernmalmsförbrukning redan öfverstiger 60 millioner ton, kan väl ett på ett kvartsekel fördeladt afstående åt utlandet af sammanlagdt 30 till 40 millioner ton malm från så kolossala fyndigheter som Kiirunavaara och Luossavaara icke anses som ett för stort offer för att sagda malmer redan nu göras tillgängliga för vårt land, helst som på detta sätt det kan blifva möjligt att mera spara på våra fosforfattiga malmer. Egendomlig synes kollegium deremot en sådan uppfattning vara, som går ut på att, på samma gång som man annars, såsom bland annat genom innutningsrättens bibehållande, gör allt hvad man kan för upptäckande och tillgodogörande af ännu okända jernmalmsfyndigheter, de i Norrbotten redan kända jernmalmstillgångarne helt och hållet skola reserveras åt en oviss framtid. Något skäl hvarför Norrbotten mer än andra svenska provinser skall användas såsom förrådskammare för endast framtida behof torde icke kunna anföras.

Sökandena synas hysa den uppfattning att en särskild fara skulle ligga deri, att de norrbottniska malmfältens jernmalmsfyndigheter, men enligt sökandenas mening för svenska ordinära förhållanden dock ganska betydande tillgångar på så pass fosforfattiga malmer, att de kunna användas till hårdfärskning, skulle kunna komma att förbrukas för export och sålunda undandragas den svenska jernhandteringen. Men är den sistnämnda i behof af dem, så är det ju för densamma en fördel att de blifva tillgängliga. Om behofvet blott förefinnes, synes kollegium nem-

ligen ingenting kunna hindra att dessa malmer i så stor omfattning, som tillgången å desamma det medgifver, förädlas inom landet, på sätt också vid Ankarsrum redan skett med en del fosforfattiga Gellivaremalmer. Svenska malmköpare lära väl icke komma att eftersättas för utländingar.

Hvad slutligen angår frågan om utredning af bästa sättet att till landets nytta tillgodogöra de svenska jernmalmstillgångarna, synes det kollegium i hög grad anmärkningsvärdt, att sökandena kunna vilja i sagda syfte föreslå utrednings anställande i ett land, der jernhandtering kan sägas vara uråldrig och der jernstillverkning trots både många och stora svårigheter, hvaribland först och främst den fullständiga bristen på egna stenkol i närheten af mineralfyndigheterna, icke allenast kunnat uppehållas utan alltjemt gått framåt och detta icke minst under senare tider. Det torde icke lida något tvifvel att här i landet numera finnes tillräcklig erfarenhet beträffande jernstillverkningens både tekniska och ekonomiska sidor för att staten icke skall behöfva mellankomma med någon utredning rörande bästa sättet för våra jernmalms tillgodogörande. Erfarenheten har, såsom af nedanstående öfversigt i någon mån framgår, tydligen visat, att martinmetoden här i landet liksom äfven i allmänhet annorstädes är den, som för närvarande i regel ställer sig gynsamast och därför mer och mer uttränger de andra färskningsmetoderna, framför allt puddling och hardsfäskning. Äfven för basisk martin är emellertid hufvudmassan af Kiirunavaara—Luossavaara-malmerna allt för fosforrik för att passa, och af hittills kända metoder är det därför endast basisk bessemer som riktigt lämpar sig för tillgodogöring af dessa malms flertal. Det synes kollegium därför utan vidare utredning vara alldeles gifvet, att, om de norrbottniska malmerna med tiden skola kunna komma att uteslutande inom landet tillgodogöras och ej någon ny, för ifrågavarande ändamål särskildt lämplig jernberedningsmetod dessförinnan blifvit utarbetad, deras förädling måste komma att hufvudsakligen ske med tillhjälp af basisk bessemer och endast i mindre grad förmedelst basisk martin. Berörda båda metoders användning för norrbottensmalms tillgodogörande inom Sverige torde emellertid säkerligen komma att försiggå i en motsatt ordning mot den, hvari de nu senast blifvit nämnda, ty den basiska martinmetoden kan utan större olägenhet tillämpas i mindre skala och nödvändiggör därför ej så stora anläggningkostnader.

Till belysning af de förändringar, vår jernhandtering undergått, må följande uppgifter här meddelas:

Sveriges produktion af smidesjern och stål, uppdelad på							
År	Wällmetall				Götmetall		
	Lancashire smältstycken Ton	På annat sätt å härd beredde smältst:n Ton	Puddel råskenor Ton	Summa Ton	Bessemer Ton	Martin Ton	Summa Ton
1892	217,685	16,022	1,719	235,426	82,422	76,556	158,978
1893	208,802	14,942	1,788	225,532	84,398	81,889	166,287
1894	189,355	13,203	1,959	204,517	83,322	84,003	167,325
1895	172,883	14,051	1,792	188,726	97,320	99,259	196,579
1896	174,866	11,874	1,656	188,396	114,120	142,301	256,421
1897	177,525	10,188	1,919	189,632	107,679	165,836	273,515

Den i Sverige framställda götmetallens fördelning på sur och basisk						
År	Bessemer			Martin		
	Sur Ton	Basisk Ton	Summa Ton	Sur Ton	Basisk Ton	Summa Ton
1894	72,368	10,954	83,322	68,713	15,290	84,003
1895	79,496	17,824	97,320	79,241	20,018	99,259
1896	92,445	21,675	114,120	102,184	40,117	142,301
1897	81,306	26,373	107,679	118,393	47,443	165,836

Det är beklagligt att motsvarande uppgifter för tidigare år saknas, ty hade sådana uppgifter funnits, skulle förändringarna i vår jernhandtering ännu mycket tydligare kunna påvisas.

Beträffande särskildt sättet för Kiirunavaara—Luossavaara-malmernas tillgodogörande, äro, enligt kollegiets åsigt, dessa malmer alltför jernrika för att kunna med koks ensamma användas i masugn, enär på sådant sätt framställdt tackjern genom sin svafvelhalt komme att blifva odugligt för alla ändamål och således äfven värdelöst. Så länge jernhandteringen i första hand grundas på tackjerns framställande, komma så rika malmer som dessa utan tvifvel att bäst lämpa sig för blandning med andra fattigare sådana; men med träkol torde det nog låta sig göra att använda dem ensamma.

På grund af hvad här ofvan sålunda blifvit af kollegium anfördt anser kollegium ifrågavarande framställning icke böra till någon vidare åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 oktober 1898.

På Kongl. Maj:ts och rikets kommerskollegii vägnar:

RICH. ÅKERMAN.

EMIL HÜBNER.

Axel Carlson.

Enär kongl. kommerskollegii utlåtande, såsom af förestående synes, *afstyrkte* den framställda begäran om utredning, uppsatte komiterade en ny skrifvelse, och komiterades ordförande erhöll i uppdrag att i kongl. civildepartementet anhålla att få inkomma med detta yttrande, men erhöles i departementet den upplysning, att ärendet redan var i regeringen afgjort och i enlighet med kongl. kommerskollegii afstyrkande. Ärendet föredrogs i stadsrådet redan den 3 december och synes hafva blifvit expedieradt den 20 december, då beslutet blef för allmänheten bekant. Beslutet delgafs komiterade genom nedanstående skrifvelser:

Till Vermländska bergsmannaföreningen.

På befallning af kongl. kommerskollegium får jag härhos till eder öfverlemna styrkt afskrift af en kongl. kollegium tillhandakommen skrifvelse från kongl. civildepartementet af den 3 innevarande månad, innefattande underrättelse om Kongl. Maj:ts beslut i anledning af en af C. Danielsson med flere å edra vägnar och enligt edert uppdrag gjord framställning om föranstaltande af en utredning af Sveriges tillgångar och behof af jernmalm m. m. Stockholm den 27 december 1898 i kongl. kommerskollegii byrå för bergshandteringen och andra industriella näringar:

Emil Hübner

Sekreterare i kongl. kommerskoll.

Till Kongl. Maj:ts och rikets kommerskollegium.

Sedan vid Vermländska bergsmannaföreningens årsmöte den 14 april innevarande år såsom öfverläggningsämne förekommit frågan om det inflytande, som en större jernmalmsexport från Norrbotten skulle komma att utöfva på Sveriges jernhandtering,

samt föreningen beslutit hos Kongl. Maj:t hemställa om föranstaltande af en allsidig och omfattande utredning så väl af Sveriges tillgångar och behof af jernmalm, som ock af bästa sätten att till landets nytta tillgodogöra desamma,

hafva C. Danielsson, H. V. Tiberg, Hj. Sjögren och Jonas C:son Kjellberg, å föreningens vägnar och enligt dess uppdrag, uti en den 18 sistlidne maj dagtecknad, till mig stäld skrift hemstält om verkställandet af en sådan utredning, som ifrågavarande uppdrag afsåge.

Efter det I häröfver den 13 sistlidne oktober afgifvit yttrande, har Kongl. Maj:t nu låtit detta ärende sig föredragas och dervid, med afseende å hvad I uti ämnet anfört, funnit Vermländska bergsmannaföreningens ifrågavarande framställning icke föranleda någon vidare åtgärd. Hvilket jag härigenom får, på nådig befallning, eder till egen och föreningens kännedom meddela. Stockholm den 3 december 1898.

E. VON KRUSENSTJERNA.

Carl G. Edman.

Vidimeras
ex officio: *A. Horn.*

Komiterade hafva emellertid ansett, att äfven deras *senare skrifvelse*, ehuru den numera icke kunde med någon påföljd till civildepartementet ingifvas, borde intagas i denna redogörelse, hvarför densammas sakliga del här återgifves:

Det stora intresse, som landet måste ega i att dess jernhandtering längst möjligt uppehålles, och det hot mot jernhandteringsens bestånd, som den pågående och ytterligare emotsedda jernmalmsexporten innebär och som vi i vår föregående skrifvelse i korthet påpekat, gör det för oss till en oafvislig pligt att framhålla värdet af att hithörande frågor ställas i klar belysning genom omsorgsfull utredning. Vi hafva så mycket större anledning härtill, som icke allenast idkare af jernhandtering utan äfven andra för allmänna frågor intresserade män, så vidt vi erfarit, visat sig biträda denna mening. Och då vi i kongl. kommerskollegii utlåtande icke hafva funnit våra uppgifter i något väsentligt afseende ens bestämdt motsagda, ännu mindre vederlagda, men kongl. kollegium i viktiga delar har en för oss oförklarlig syn på tingen samt i visst afseende synes hafva missuppfattat vår framställning och slutligen till stöd för sitt afstyrkande af utredning andragit skäl, som vi ej kunna biträda, så har det syntts oss angeläget att få upptaga utlåtandet till granskning.

Kongl. kollegium erkänner det önskvärda i att man hade en noggrann kännedom om Sveriges jernmalmstillgångar, men anser, att statens ingripande för åstadkommande af utredning i detta syfte icke bör utan särskild anledning ifrågakomma. Vi anse det ligga tillräcklig anledning till åvägabringande af sådan utredning i motsatsen mellan det i oändlighet upprepade och till en mycket farlig trosartikel öfvergångna talesättet om »våra outtömliga malmtillgångar» och det af oss framhållna samt af kongl. kollegium icke motsagda förhållande, att våra jernmalmer, de fattiga, titanrika förekomsterna ej medräknade, kunna vid en oförsiktig hushållning vara slut inom mindre än ett århundrade. Egendomligt och oförklarligt nog har kongl. kollegium icke funnit en sådan i utsigt stäld situation manande till betänksamhet, utan säger, »att man väl icke i allmänhet plägar göra ekonomiska beräkningar för längre tid framåt. Innan ett sekel förunnit kunna så många på frågan inverkan förhållanden vara ändrade, detta att alla nu gjorda beräkningar blifva storligengäckade». Vi måste betrakta kongl. kommerskollegii högst märkeliga uttalande såsom sjelfva kärnpunkten i dess utlåtande.

Kongl. kollegium gifver dess värre icke någon antydning om, hvilka dessa inom ett sekel möjligen inträffande förändringar skulle vara. Vi hafva i vår skrifvelse framhållit, att Sverige eger i sina tillgångar på kol och kraft, som aldrig utsina, värdefulla förutsättningar för en jernhandtering, så länge malmen räcker, och kongl. kollegium har icke i minsta mån motsagt oss. Handteringen är sålunda för vårt land naturlig. Hon är det i hennes nuvarande former, och om någon väsentlig förändring skulle inträffa, så är väl det antagligaste, att denna skulle gå i den riktning, att ännu mera kraft med relativt mindre kol skulle förbrukas. Men äfven om en sådan förändring skulle komma att inträda, så blir handteringen för oss lika naturlig, ja, den stora tillgången på kraft här i landet gör det till och med sannolikt, att vi skulle med en inskränkning i kolåtgången hafva att emotse en jernhandtering i mycket större dimensioner än annars, men också en mycket större malmförbrukning, och så mycket mera angeläget lär det då vara, att man har malm.

Kanske har kongl. kollegium med de inom ett sekel motsedda förändringarna afsett, att jernet sjelft skulle blifva mindre värderadt och jernmalmen därför obehöflig. Det skulle ligga ett oerhördt underskattande af jernets egenskaper i en sådan tankegång, ett åsidosättande af jernets mer än 2,000-åriga historia, ett förbiseende af hvad kemien och hennes praktiska utvecklingsgrenar lärt oss om de öfriga metallerna. Hvilken af dem skulle vara mäktig att ersätta jernet? För vår del äro vi lifligt öfvertygade, att likasom jernet gifvit namn åt den tidsålder, då det först kom i bruk, och ännu spelar en så mäktig roll i ländernas utveckling, att man med allt skäl kan kalla det jordens bästa metall, så skall det också alltid bibehålla sin höga rang och blifva allt högre värderadt, i mån som tillgången blir knapp, ja, man skall helt visst, då våra bergmalmer äro slut, ånyo uppsöka de minimala malmresurser, som kunna vara att hemta ur våra sjöar och myrar. Vi sakna också i öfverensstämmelse med dessa våra åsigter hvarje anledning förutsätta, att sådana förändringar skulle på ett sekel eller ens någonsin kunna inträda, att icke svensk jernhandtering skulle till landets fromma behöfva existera och att den skulle vara en för landet naturlig handtering, blott jernmalm finnes.

Skulle kongl. kollegium möjligen vilja hålla troligt, att man på ett sekel skulle kunna upptäcka så stora malmtillgångar, att nu gjorda beräkningar öfver tillgångarne skulle kunna blifva värdelösa och en nu iakttagen hushållning skulle vara malplacerad, så bedja vi få återföra i minnet, att på mera än 1½ århundrade har icke en enda af våra verk-

ligt stora malmer blifvit uppdagad. Sålunda var Kiirunavaara—Luossavaara upptäckt och besöktes 1736 af en statskommission. Gellivare omnämnes 1704 i bergmästarerelationerna. Grängesberg bearbetades redan i början af 1600-talet. Svappavaara koppargrufvor bearbetades redan 1655 och dess jernmalmer 1707. Norberg bearbetades redan på 1200-talet och Dannemora redan 1481. Dessa fyndigheter representera tillsammans c:a 90 proc. af de svenska jernmalmsfyndigheterna, allt i obrutet skick. Men äfven om, antagligheten frånsedd, någon på en kalkyl af detta slag väsentligen inverkan af fyndighet komme att under ett sekel uppdagas, så lära vi dock för närvarande böra räkna med hvad vi nu känna, och ställa hushållningen derefter. Först sedan en sådan fyndighet vore ett faktum, är tiden inne att räkna med densamma.

Kongl. kollegium säger vidare, att äfven om anledning finnes att göra en utredning af Sveriges jernmalmstillgångar, »så bör åt utredningen ej gifvas större omfattning, än att de med densammans utförande förenade uppoffringar komma i ett rimligt förhållande till värdet af den ökade kännedom om landets jernmalmstillgångar, som dermed afses». Vi instämma. Men då kongl. kollegium längre fram ifrågasätter, att sådana undersökningar skulle utföras med omfattande samt mycket dyrbara diamantborrningar, så tro vi, att kongl. kollegium har något misstagit sig om de resurser, som fackmannen eger och kommer att anlita för ändamålets vinnande. Vi skola icke här inlåta oss på ett närmare påpekande af dessa, men skola icke heller förneka möjligheten af att i något eller några enstaka fall äfven borrning skulle komma att användas. Det har ingen gång varit vår afsigt att få till stånd en så minutiös utredning om tillgångarne, som kongl. kollegium synes förutsätta. Ändamålet med utredningen om tillgångarne är ju att utröna och bringa till statsmagternas kännedom, huruvida våra jernmalmstillgångar medgifva en export af malm, utan skada för landet och dess jernhandtering, till ledning vid framtida beslut och åtgärder. Hvad kostnaden för denna utredning beträffar, så anse vi, att den icke kan blifva nämnvärd i sammanhang med den till millioner och åter millioner kronor uppgående nationalekonomiska förlust, som landet gör under ett enda år genom jernmalmsexport. Vi hafva redan i vår förra skrifvelse påpekat denna förlust, men kongl. kollegium har absolut undvikit att beröra detta viktiga moment. Vi äro af den mening, att en af sakkunnige män utförd utredning i afsigt att bereda möjligast tillförlitlig kännedom om landets jernmalmstillgångar är af så stort värde, att det knappast kan öfverskattas, och särskildt för landets jernhandterings

idkare kan det icke vara annat än i hög grad betryggande, om de veta, att utöfvandet af hushållningen med malmtillgångarne handhafves af statsmagtarna under en klar kännedom af faktiska förhållanden.

Kongl. kollegium anför rörande våra jernmalmer, att de äro till sina areor någorlunda kända. Men vi vilja härvid erinra, att begreppet jernmalmsarea är egentligen intetsägande, ända tills det, genom insättande af öfrige, mycket viktiga faktorer, blir omsatt i ton malm. Och endast i denna form är det för en hvar begripligt. Vi uppskatta synnerligen högt hvad professor Nordenström utfört till utrönande och sammanställning af landets jernmalmsareor, men detta är dock endast ett mycket värdefullt förberedande arbete.

Kongl. kollegium söker på förhand betaga en utredning af jernmalmtillgångarne dess värde genom en hel del uttalanden, som visserligen icke torde kunna göra något intryck på fackmannen, men som vi kanske likväl ej få alldeles förbigå.

Sålunda säger kongl. kollegium, att det knappast kan påstås, att malmarean i våra större jernmalmsfält aftagit på hittills uppnådda djup och anför såsom stöd härför, att malmarean på sista året till och med betydligt ökats vid en af våra djupaste grufvor. Om kongl. kollegium i det material af tusental af grufvor, som finnes i vårt land, kunnat påvisa, att ett sådant förhållande i regel gjort sig gällande, så hade det anförda haft en beviskraft, som nu ingalunda kan tillerkännas detsamma, allra helst som för hvarje fackman är känt, hurusom malmformer och malmlägen mången gång vexla och det med tillgängliga grufvekartor kan ådagaläggas, att flera grufvor hafva visat sina största malmareor temligen omedelbart, innan malmerna mot djupet tagit slut.

Kongl. kollegium uppräknar våra fåtaliga större gruffält och deras malmareor. Detta gifver oss en osökt anledning att bland dem granska talet om, att malmareorna bibehålla sig mot djupet. Vid landets nordligaste och största fält visade sålunda icke allenast malmbredderna i den kuperade dagytan utan äfven djupborrningarne, att malmerna afsmalnade mot djupet. Vid ett fält i mellersta Sverige med uppgifven malmarea af 7,100 m² har denna tidigare varit betydligt större, men uppgår nu icke ens till 5,000 m². Vid en bland landets största grufvor med uppgifven malmarea af 6,000 m² finnes på grufvans största djup, som uppgår till endast 178 m., ingen malm. Vid en grufva med uppgifven malmarea af 5,000 m² är den nu på 240 m. djup endast 1,200 m². Och vid en grufva med uppgifven malmarea af 2,000 m² tog malmen slut vid

200 m. djup, och en ytterligare afsänkning af 100 m. har icke visat minsta antydning om malm. Och huru förhåller det sig väl med malmareans aftagande mot djupet i de till många tusental uppgående grufvor, såväl större som mindre, der malmerna på mindre än 1, 2 eller 3 hundra meters djup tagit slut och grufvorna måst ödeläggas?

Utan att vilja här ingå på teorierna för malmbildningen, anse vi oss dock kunna erinra, att den från utlandet hit öfverförda teori, som förfäktar den åsigten, att våra malmer måste vara små eller relativt små lokalbildningar, som äro bundna vid eller närheten af dagytan, såväl här som i utlandet haft att påvisa de starkaste stöd i den praktiska erfarenheten.

Kongl. kollegium söker orsaken till de hittills upptäckta blodstensmalmernas fåtalighet i jmförelse med svartmalmer i de förstnämndes saknad af magnetisk dragningskraft och hoppas, att många ännu dolda blodstenar skola blifva uppdagade. Vi hoppas också, att malmer skola blifva uppdagade och hafva redan i vår förra skrifvelse både framhållit detta och räknat dermed; vi vilja nu endast säga några ord om kongl. kollegii motiv att särskildt hoppas på upptäckter af blodstensmalmer. Det hör till egendomligheterna för Sveriges blodstenar, att de aldrig äro magnetiska. Detta bestyrkes ju äfven af otaliga analyser. Särskildt pläga blodstenarne i malmernas ändar och utkanter eller såsom parallelfyndigheter visa magnetit och magnetism. Det är för öfrigt en villfarelse att tro, att magnetismens styrka står i direkt proportion till magnetitmängden. Det är en af erfarenheten från våra grufvor bekräftad sanning, att äfven en helt ringa magnetitinsprängning i omagnetiskt berg ofta starkare attraherar magnetnålen än ren svartmalm, för att icke tala om t. ex. helt jernfattiga hyperiters ofta intensiva magnetism, något hvarom vi helt nyligen erinrades genom notiserna om de kolossala malmfynden i öfre Dalarna, dervid jernhalten, under en faktiskt stark magnetism, uppgick till endast 7 à 8 procent, en mängd andra att förtiga.

Då kongl. kollegium uppgifver, att kändedomen om de svenska malmareorna är uppkommen »alltsedan den magnetometriska bestämningsmetoden för malmfyndigheters storlek på 1870-talet blef utarbetad», så är det för att hålla oss till officiella handlingar, visserligen sant, att man år 1875 vid Gellivareundersökningen försökte angifna metod, som dock befans alldeles olämplig, hvarför man öfvergaf densamma och använde vanlig grufvekompass, hvilken visade sig mera användbar. Resultatet blef emellertid, att man angaf malmarean till mera än tre gånger den verkliga. Således fick man ju icke med magnetnålen för litet malm, i trots af att

en del af malmen utgjordes af blodsten. Vi behöfva knappast tillägga, att professor Nordenströms uppgifter icke äro byggda på en sådan grund, som den af kongl. kollegium antagna.

Kongl. kollegium säger, att stora malmtillgångar vanligen blifva för lågt uppskattade och anför, möjligen i brist på inhemska exempel, ett utländskt, nämligen Bilbao. Vi hafva redan i det föregående något vidrört detta ämne, i fråga om inländska förhållanden, der regeln ej höll streck, och eftersom kongl. kollegium tager exempel från utlandet, skola äfven vi, fast vi ej kunna göras ansvariga för tidigare Bilbao-uppgifter, göra sammaledes. Ännu 1896 uppgifves sålunda i ett arbete af en känd norsk författare på detta område den berömda fyndigheten Erzberg bei Eisenerz i Steyermark till 500 millioner ton malm, under det att en sakkunnig från den trakten i år uppgifvit, att fyndigheten vid närmare undersökning befunnits uppgå till något mindre än en tiondedel af nämnda quantum.

Då kongl. kollegium vill anse vår uppgift, att omkring $\frac{2}{3}$ af mellersta Sveriges malm, Grängesbergs dervid undantagen, är bortbruten, såsom en alltför pessimistisk uppfattning, så finna vi häri ett ytterligare skäl att låta undersöka förhållandet. Det skall dervid för många, förr malmrika trakter, visa sig långt värre än så. I ännu sämre dager ställer sig situationen, om man tager hänsyn till huru ojemnt de kvarvarande tillgångarne äro fördelade med hänsyn till egare och bristen på köpmalm af användbar qvalité.

Kongl. kollegium säger sig med något fog kunna tillstyrka en sådan utredning af jernmalmtillgångarne, att uppgifter infordrades från grufveegarne om kända förhållanden beträffande storleken af malmtillgångarne, men tillägger, att man kunde nog ej få veta något afsevärdt, utöfver hvad man känner genom professor Nordenströms undersökningar om malmareorna. Vi skola ej inlåta oss i detaljer, utan vilja endast såsom vår mening uttala, att om utredningen blir lagd i händerna på erfarna och sakkunniga samt målmedvetna män, som ega att fritt och efter omständigheterna välja sina medel och metoder, så äro vi förvissade, att ett mycket värdefullt och ett för alla intresserade begripligt resultat skall vinnas genom undersökningen.

Vidkommande den af oss framställda begäran om utredning af *Sveriges behof af jernmalmer*, »så synes kongl. kollegium en sådan utredning allt för vansklig, för att böra åvägabringas, ty ingen torde med större

tillförlitlighet än den på redan kända statistiska siffror grundade kunna förutsäga, i hvilken grad jernbehovet kommer att växa». Det vill häraf synas, som om kongl. kollegium, som i en bifogad tabell öfver tackjernstillverkningen visar, hvad äfven vi framhållit, att denna fördubblats på sista 30 åren samt att en sådan fördubbling egt runn äfven under närmast föregående 30 års period, skulle anse det sannolikaste vara, att samma progression i ökningen skulle fortfara. Med den af oss antagna tillgången på jernmalm skulle denna således, äfven utan all malmexport, icke räcka för inhemsk tackjernstillverkning längre än knappast 4 sådana 30-årsperioder och, inbegripet den nu pågående och närmast tillärnade jernmalmsexporten, antagen såsom konstant, ej ens ett århundrade. Vi kunna ej utan vidare bedöma denna af kongl. kollegium såsom tillförlitligast antagna beräkningsgrund, men deremot veta vi, att äfven om statsmagterna på 1850-talet genom tackjernsexportens frigifvande kunde beröfva en del svenska jernverk deras existensvilkor, och äfven om statsmagterna nu genom gynnande af jernmalmsexporten kunna förfara på samma sätt mot en del af de öfriga jernverken, så kunna de dock icke borttaga det inhemska *jernbehovet*. Framför allt i detta behof finner den, som vill söka derefter, kärnpunkten och utgångspunkten för vår framställning och utredning, och vi hafva dervid antagit, att ingen fosterländsk svensk vill, med tanke på de naturliga resurser vi nu ega för att tillgodose detta behof, motsätta sig en utredning deraf. Detta bör väl vara ett statsintresse!

Med hänsyn till alla dem, som af jernhandtering och dess afläggare, de mekaniska verkstäderna, hafva sin direkta eller indirekta utkomst, lärer det väl äfven vara ett statsintresse att beräkna behovet af jernmalm för inhemsk förbrukning så, att denna del af befolkningen kan längst möjligt af sådan handtering taga sin utkomst.

Slutligen hafva vi, med hänsyn dertill, att olika jernberedningsmetoder för olika ändamål måste bestå bredvid hvarandra, tänkt oss, att vid beräkning af landets behof af jernmalm sådan hänsyn äfven blefve tagen, att malmen blefve i någon mån efter deras egenskaper klassificerade och med tillgångarne af olika kvaliteter jemförda, så att statsmagterna deraf hade tillräcklig ledning för nödiga åtgärder.

Innan vi lemna denna afdelning, tillåta vi oss uttala, att den af kongl. kollegium framhållna svårigheten vid att beräkna Sveriges behof af jernmalm väl icke kan rimligen utgöra ett nöjaktigt skäl för att icke göra någon utredning alls.

Vidkommande slutligen den framställda begäran om utredning af de bästa sätten att till landets nytta tillgodogöra jernmalmstillgångarne, så hafva vi i vår föregående skrifvelse så tydligt såsom motsatser uppstält å ena sidan *inhemsk förädling* och å andra *export* af jernmalm, att något miss-tag derutinnan ej borde kunna uppstå. Men då kongl. kollegium likväl under denna afdelning ordar om hvilka färskningsmetoder, som kunna vara lämpligast för att förädla tackjern, och förvånas öfver, att vi härom begärt utredning; så bedja vi att med hänvisning till vår förra skrifvelse få påpeka, att vi härutinnan icke framställt begäran om utredning, hvarför vi helt och hållet förbigå, hvad kongl. kollegium derom yttrat.

Men hvad vi afsett, är för hela landet och speciellt för svensk jernhandtering så viktigt, att vi skola här litet omständligare beröra denna del af ämnet, och vi hafva derjemte i de öfriga afdelningarne af kongl. kollegii utlåtande funnit åtskilliga uttalanden, som vi i detta sammanhang skola upptaga till granskning.

Första utredningen som behöfves, då det är fråga om bästa sätten att till landets nytta tillgodogöra jernmalmstillgångarna är, huruvida öfver hufvud en export af jernmalm bör få ifrågakomma. Vi hafva så väl i vår föregående skrifvelse som äfven något uti denna vidrört denna viktiga principfråga, som bör få sitt svar genom jemförelse mellan tillgång och behof af jernmalm. Om råämnet jernmalm vore något, som man efter behof kunde till rimligt pris producera eller något som återväxte eller något som man kunde köpa till billigare pris från utlandet eller om jernhandtering vore för vårt land onaturlig eller om tillgången vore »outtömlig» eller om jernet kunde utan olägenhet ersättas af någon annan metall, på hvilken vi egde tillräcklig tillgång, då skulle en jernmalms-export kunna hafva berättigande. Landets inkomst af jernmalmsexport framför allt nu, men äfven framdeles, blir i sanning så minimal i jemförelse med den stora förlust, som landet gör genom en följande brist på jernmalm, att väl alla borde kunna enas om det olycksdiga i att fortfarande handla i och af okunnighet om den verkliga situationen och de väntade följderna. Till och med kongl. kollegium säger, att det bör »uppställas såsom ett önskemål, att alla svenska malmer skola så mycket som möjligt blifva använda inom landet». Har man alltid haft denna mening inom kongl. kollegium, så kan det icke annat än förvåna, att realiserandet deraf icke blifvit af kongl. kollegium mera behjertadt.

Länge fasthåller emelltid kongl. kollegium icke sitt ofvan anförda principiella uttalande, ty strax efteråt heter det, att det synes kongl.

kollegium egendomligt, att Norrbottens malmer »skola reserveras åt en oviss framtid», hvarpå kongl. kollegium utbrister: »Något skäl, hvarför Norrbotten mera än andra svenska provinser skall användas såsom för-rådskammare för endast framtida behof, torde icke kunna anföras.» För så vidt kongl. kollegium med detta uttalande vill vindicera fram skäl för export af Norrbottensmalmer, vilja vi konstatera, dels att kongl. kollegium ej synes haft något skäl för sitt ofvan anförda principiella uttalande, att alla malmer borde förbrukas inom landet, ty dessa skäl borde väl i så fall äfven gälla Norrbottens malmer, dels att vi i vår föregående skrivelse, väl ihågkommande att malmexport pågår och är afsedd att fortgå äfven från andra fyndigheter än de norrbottniska, icke undantagit någon och således ej heller syftat särskildt på Norrbotten, då vi framhållit det skadliga i jernmalmsexport. Och, såsom vi tro, nöjaktiga motiv mot sådan export hafva vi anført dels i vår förra skrivelse, dels här ofvan. Hvad beträffar kongl. kollegii tal om, att malmer skulle reserveras åt en oviss framtid, så blir, det skall medgifvas, inverkan på landets välstånd och på svensk jernhandterings bestånd icke oviss, om det får fortgå, såsom det under närmaste tid är tillärnad, då utlandet skall få inhösta förädlingsvinsten af 3 gånger så mycket af våra jernmalmer och, om vi räkna efter malmernas jernhalt, 4 gånger så mycket af vårt jern som vi sjelfva.

Vi hafva redan i vår föregående skrivelse påpekat, hurusom genom all vår jernmalmsexport svenska jernhandteringen skadas i konkurrens med utlandet och hurusom särskildt i Norrbotten en del malmer, hvaraf svenska jernhandteringen redan har och ännu mera får behof, undandragas densamma. Kongl. kollegium medgifver nu till vår öfverraskning, att man kan »icke bestrida det stora intrång, som den svenska jernhandteringen lidit af de basiska defosforiseringsmetoderna», för hvilka, enligt kongl. kollegium, hufvudmassan af de norrbottniska malmerna synnerligen väl lämpar sig. Man jemföre härmed, hvad kongl. kollegium för ett år sedan yttrade i afgifvet utlåtande af den 8 december 1897, då det gälde att af- eller tillstyrka Ofotenbanan. Då hette det, att »deras (malmernas) afsättning under nuvarande förhållanden svårligen kan blifva den svenska jernhandteringen till märkbart men».

De uttalanden, som kongl. kollegium gör den ena gången i en, den andra gången i en annan rigtning, äro i sanning så märkliga, att ensamt de motivera en utredning.

Det tillvägagående, som i Sverige nu gör sig gällande, beträffande

våra jernmalmstillgångars tillgodogörande, är detsamma, som följts i Spanien i fråga om dess malmer. Men det är att märka, att icke ens nämnda lands mera framstående fackmän utan stort ogillande se den der pågående utplundringen. Vi taga oss friheten att såsom exempel härpå i öfversättning citera några korta utdrag ur det anförande, som inför The Iron and Steel Institute hölls af spanioren El Excelentissimo Sennor Don Pablo de Alzola vid föreningens möte i Bilbao 1896:

»Påtagligt är, att om malmfälten vid Bilbao vore mycket stora och af obegränsad mäktighet, så vore det af mindre betydelse, att sådana enorma kvantiteter blifva upptagna och skeppade så raskt och så sorglöst, men som raka motsatsen är förhållandet, är det ej svårt att fatta det förderfliga inflytande, som kommer att i framtiden uppstå vid Biscaya genom malmens uttömmande. — Af 2 ton malm, värderade till 18 pesetas, erhålles en ton tackjern, hvars pris är 64 pesetas. Om af detta tillverkas räls, blir värdet 140 pesetas, valsadt till stålplåt ökas priset till 210 pesetas, smidt till axlar etc. ökas det till 700 pesetas, och om det användes till ångmaskiner och ångpannor, så ökas det till 1,200 pesetas pr ton och till 1,500 i lokomotiv och sjöångmaskiner. Det påtagliga resultatet är, att om större delen af malmen säljes för det obetydliga priset af 9 pesetas, imiterar Spanien Esau, då han sålde sin förstfödsrorätt för en skål välling. — I korthet, i Spanien hafva förhållandena arrangerats på ett sätt, som bäst lämpar sig att stimulera uttagandet af råmaterial, och att följaktligen större lättnader blifvit lemnade för export af malm än för manufakturering af jern.»

Den stora frågan är nu: Skall Sverige i fråga om sina jernmalms-tillgångar efterhärma Spanien?

Hvilket värde Tyskland sätter på jernhandteringen och egna malmtillgångar belyses i det anförande, som K. Bergrath Wandesleben höll inför allmänna tyska bergsmannamötet i Halle 1889 rörande de oolitiska jernmalmen, der han inledningsvis erinrar om, hurusom vid fredsunderhandlingarna 1871 efter tysk-franska kriget äfven en tysk bergstjensteman Geh. Bergrath Hauchecorne var tillkallad för att enligt regeringens önskan tillse, att så mycket som möjligt förvärfvades af montanindustrien och framförallt af jernmalmsförekomsten i de då varande franska departementen Meurthe et Moselle, och framhåller, hurusom Tyskland har Hauchecornes råd att tacka för, att de största och viktigaste delarne af minetterna, som sannolikt äro de största malmlager i Europa, nu tillhöra Tyskland, »omätliga skatter, som ensamt i tyska Lothringen uppgå till 2 milliader ton

brytbar malm». Besittningen af dessa betecknas »i ekonomiskt hänseende icke mindre viktigt än i statiskt afseende besittningen af Metz».

Innan vi lemna principfrågan, export eller icke export af jernmalm, tillåta vi oss slutligen citera ett uttalande af en svensk man, hvars minne särskildt inom wermländska bergsmannaföreningen länge skall lefva och stå högt. Bergmästaren A. Sjögren yttrar (V. B. A. 1862):

»Skulle någon malmexport i betydligare mån komma till stånd, vore det ett dåligt tecken, emedan det skulle visa vår egen oförmåga att med god tillgång på billiga och goda råämnen samt med öfverflöd på vattenfall kunna hålla jernhandteringen uppe. Det måste därför för hvarje fosterlandsvän och nitälskare för vår jernhandterings framgång vara ett önskningsmål ej allenast att laga så, att ingen betydligare malmexport kan komma i fråga, utan äfven söka verka derhän, att vårt jern går till utlandet i en mera förädlad form än såsom tack och stångjern.»

Huru en *afveckling* af den nuvarande hotande situationen skall kunna komma till stånd, är dernäst en fråga, som behöfver en omsorgsfull utredning. Vi hafva, för den händelse någon öfver hufvud skulle vara af annan mening, sökt visa, att bevarandet af en inhemsk jernhandtering längst möjligt är ett statsintresse, och då den enskilde jernverkaren icke mäktar inköpa de stora, odelbara malmfält, som exportera, så bör förvärfvandet af dem vara ett statsintresse. Hade icke saken nu avancerat så långt, skulle den utan svårighet kunnat ordnas. Då t. ex. för 6 à 7 år sedan Gellivare hembjöds åt staten för ett moderat pris och denna sak var under diskussion bland annat äfven uti en broschyr, som påpekade det angelägna uti, att staten förvärfvade *alla* de stora malmfälten, skulle detta kunnat ske utan några synnerligen stora uppoffringar och till ömsesidig belåtenhet. Talet om att staten ej bör ega grufvor och idka grufdrift kan med allt fog betecknas såsom en fullkomligt omotiverad fras. Svenska staten bör väl i sådant afseende ej besitta mindre kompetens än andra stater. Om man så vill, går det ju an att låta enskilda bryta mot afgift, under kontroll i afseende på brytningssätt, detta dock endast för så vidt icke berättigade intressen derigenom trädas för nära. Att det måste ligga i statsmagternas intresse att tillse, att icke flera invecklade situationer tillkomma, än de som redan finnas, det borde väl få anses sjelfklart. Ett är visst, att kommande tiders enhälliga och stora tacksamhet skall blifva belöningen, större ju förr dessa malmfält räddas undan handelsintresset.

I sådant fall, der statens inköp af malmfält och deraf följande mera

omedelbar indragning af jernmalmsexport ej anses böra lämpligen ifrågakomma, förutsättes en successiv minskning i densamma efter af statsmagterna bestämd plan. Det är härvid att märka, att för den enskilde, som är underkastad en sådan afveckling i exporten, blir säkerligen den ekonomiska förlusten ringa eller ingen, enär en minskad tillgång på exportmalm i utlandet måste verka en stegring af malmpriset och emedan svenska jernhandteringens eget behof af jernmalm snart skulle utfylla den lucka i brytningen, som uppstår af en minskning i exporten, äfven om det ej kan ske omedelbart. Det är sålunda mycket antagligt, att med den ringa vinst eller till och med förlust, som de svenska exportörerna nu göra på sin grufvbrytning, det ekonomiska resultatet icke skulle vara sämre, än det är nu, om exporten vore hälften så stor.

Hvad särskildt beträffar den pågående exporten af fosforren malm, så kan och bör den utan vidare förbjudas, enär bristen på sådan malm är i mellersta Sverige obestridlig och enär denna brist har uppdrifvit malmprisen till en sådan höjd, att en fullt ut lika god vinst vid försäljning af malmen inom landet som genom export bör uppstå. Denna brist på fosforren malm har för öfrigt haft till följd, att en stor mängd jernverk kastat sig partielt på basisk martin, men knappast inkomna på den banan finna de, utom i lyckliga undantagsfall, att ej ens härför lämpliga malmer finnas i tillräcklig mängd på nära håll, och det måste för den skull vara ett af svenska jernhandteringens närmaste mål, att malmer med en halt af mindre än 0,2 proc. fosfor underkastas ett mera omedelbart exportförbud. Och denna fordran kan så mycket mindre anses oberättigad, som tillgången inom landet på sådana malmer är ganska begränsad och dessa malmers export framförallt är skadlig, då den derjemte sätter ett nytt medel i händerna på utlandets jern tillverkare att än ytterligare inkräkta på den förut tränga marknaden för svenskt material.

Kongl. kollegium har äfven uti afvecklingsfrågan ett märkvärdigt uttalande. Rörande Ofotenbaneexporten säges, att det »lärer — — — vid pass 27 år härefter hinder icke möta för staten att, i mån som användning för malmerna inom landet ökas, inskränka utförseln till andra länder». Vi få således af kongl. kollegium den upplysning, att exporten skall utgöra högst 1,2 millioner ton årligen tills om 27 år, och först derefter kan en minskning i denna komma att inträffa, om och i mån som inrikesförbrukningen derefter ökas. Men kontraktet, sådant det antogs af Riksdagen, innehåller den oförtydbara bestämmelsen, att, för så vidt kontraktet 20 år efter banans öppnande uppsäges, staten endast förbundit sig att

under dessa 20 år samt de 3 uppsägningsåren eller tillsammans under 23 år frakta årligen högst 1,2 mill. ton, oberoende af om malmen går inrikes eller utrikes, och att således, om inrikesförbrukningen redan under de nämnda 23 åren toge dessa 1,2 mill. ton, så skulle intet gå till export, och efter de 23 åren kan staten förbjuda all export, äfven om intet går till inrikes förbrukning.

Kongl. kollegium beräknar i öfverensstämmelse med sitt nämnda uttalande det malmqantum, som skall afstås åt utlandet, under kontraktstidens minimum till 30 à 40 mill. ton, och detta quantum anser kongl. kollegium ej vara mycket, fast det utgör c:a 10 proc. af hela den ifrågasvarande jernmalmsfyndigheten. Härtill kommer emellertid den af kongl. kollegium icke berörda export, som pågår från andra håll och som, om den får fortgå, kan för samma tidsperiod beräknas uppgå till 40 à 50 mill. ton eller mellan 20 och 25 proc. af de fyndigheter, hvaraf den tages.

Det torde vid denna export böra observeras, att en del af dessa malmer just utgöres af kvaliteter, som redan förvärfvat sig ett godt anseende och som äro för svenska jernhandteringen användbara och välbelägna.

Att de tillärnade exportquantiteterna ingalunda få anses såsom obetydligheter, torde hvar och en kunna inse. Oegentligt är att sammanställa dem med hela världens malmförbrukning, då denna väsentligen utgöres af s. k. hemmalmer. De få sin rätta betydelse, då de betraktas såsom behöfliga exportmalmer, och såsom sådana fylla redan de, som nu exporteras, ett tomrum, och då Kiirunavaara—Luossavaara-malmerna tillkomma, under det de spanska utsina, så blir Sveriges bidrag till fyllande af exportmalmsbehovet af långt större både procentisk och verklig betydelse, än som kongl. kollegium synes vilja tillmäta det. Kongl. kollegii antydan om, att den en gång i stor skala etablerade malmexporten skulle — utan allvarliga svårigheter och förvecklingar — kunna inhiberas, anse vi knappast allvarligt menad.

Ett bland de moment i vår framställning rörande bästa sätten att till landets nytta tillgodogöra jernmalmstillgångarne, som kräfver en synnerligen omsorgsfull utredning af vederbörande fackmän, är, såsom vi äfven muntligen framhöllo inför hans excellens herr statsministern, *fraktfrågan*. Då fraktvägen från Gellivare malmberg till de mellansvenska jernverken är via Boden—Storvik 1,200 à 1,500 km., dragande en frakt enligt statens taxa af kr. 17,40 à 21,30 pr ton, så säger det sig sjelft, att utan mycket betydliga reduktioner i tariffen är denna fraktväg, som

eger den stora fördelen af att vara ständigt tillgänglig, omöjlig. Huruvida genom en betydlig ökning af vagnarnes lastdryghet och andra åtgärder en tillräckligt effektiv nedsättning är möjlig utan förlust för staten, är närmaste spörsmålet. Detta spörsmål är för öfrigt af stort intresse äfven för annan inhemsk trafik, och vi behöfva i detta hänseende endast erinra om det mycket allmänt inom svenska landtbruket kända behovet af att få kalkfrakterna nedsatta. Det är uppgifvet, att man i Ryssland enligt allmän tariff fraktar för ungefär 1 öre pr tonkilometer, motsvarande 12 à 15 kr. pr ton för nämnda väglängder, men att äfven billigare undantagstariffer finnas. För svenska jernverken måste det uppställas såsom mål, att Gellivaremalmen, äfven inbegripet inköpspris, icke får stå vid verken högre än nämnda belopp, 12 à 15 kronor pr ton.

Detta mål kan under nuvarande förhållanden endast undantagsvis vinnas för några särskildt välbelägna verk genom att välja kombinerad jernvägs-, sjö- och åter jernvägsled. Öfriga äro af för höga frakter afstängda från malmens användning. För att han skall blifva för den stora mängden malmförbrukare användbar, är det nödigt, att staten vidtager åtgärder i ändamål att nedsätta tarifferna äfven i mellersta Sverige, der de, såsom bekant, äro för malm c:a 50 proc. högre än på Gellivarebanan, och det torde derjemte böra ifrågasättas, huruvida icke tiden snart kan vara inne att söka realisera förslaget om Venershamnarnes öppnande för större fartyg, i hvilket fall det torde blifva möjligt för en stor del af mellersta Sveriges jernstillverkare att tillgodogöra sig norrländska malmer, hvilket detta förutan måste anses såsom omöjligt. Mälaren är, såsom vi tro, redan bättre lottad än Venern. Afstånden från Stockholm eller Gefle till en stor del jernverk äro nemligen så betydande, att det knappast torde vara möjligt åvägabringa de nödiga fraktsatserna, utan att äfven Vernerhamnarna kunna anlöpas af fartyg på några tusen ton. De fartyg, som nu kunna trafikera Trollhätte slussar, kunna icke lasta mera än inemot eller omkring 250 ton.

I kongl. kollegii utlåtande finna vi, och detta till och med såsom ett genomgående och ofta upprepadt hufvudskäl mot utredning, äfven fraktfrågan berörd, men endast i sammanhang med Ofotenbanan, som framhållas såsom tillkommen för att göra Sveriges största jernmalmstillgångar bättre tillgängliga för landet sjelft och för att icke särskildt de vermäländske bruksegarne skulle få anledning till klagan, att bruksegarne i mellersta Sveriges östliga delar vore mera gynnade; hvarjemte kongl. kollegium förklarar, att de 30 à 40 mill. ton malm, som under kontraktets

minimitid exporteras via Ofoten, offras till utlandet, för att malmerna redan nu skola blifva tillgängliga för vårt land, o. s. v. Alla dessa motiv äro lika många nyheter för oss, och vi finna dem ej heller vare sig i den kongl. propositionen eller ens i kongl. kollegii utlåtande af den 8 december 1897, der man dock kunnat vänta att finna dem anförda, om de verkligen utgjort skäl för Ofotenbanans byggande.

Förutsatt att Luossa—Kiirunavaara-malmerna vore bättre användbara för mellersta Sveriges jernhandtering än Gellivaremalmen, hade det ju varit af vigt, att de förra blifvit tidigare tillgängliga, enär man med nutidens jernpris måste noga se sig om att få möjligast billig och lätt-reducibel, d. v. s. så litet kolhård malm som möjligt, under det att man kan hysa något hopp, att jernprisen längre fram i tiden blifva högre och då möjliggöra användning af sämre malmer. Men beskaffenheten af de malmer, som skola gå öfver Ofoten, är ännu outredd. Kongl. kollegium förklarar sjelf i utlåtandet af 8 december 1897, att en olägenhet med Luossavaara—Kiirunavaaramalmerna är deras täthet och titansyrehalt, som minskar deras reducerlighet och gör dem mera kolfordrande, och från sakkunnigt håll hafva vi, och antagligen äfven kongl. kollegium, erfarit samma sak, uttryckt i siffror, som se betänkliga ut. Vi kunna således icke för närvarande hafva något synnerligt begär efter dessa malmer, så länge det finnes bättre att få. Det må emellertid vara huru som helst med denna sak, som framtiden får närmare utreda, ett är dock visst, att hela Ofotenbanans ekonomiska raison d'être ligger i förhoppningen om ett af kortare och under hela året tillgänglig exportväg betingadt högre eller åtminstone lika högt malmpris i Ofoten som i Luleå. Utgående härifrån ligger det för bergslagernas vestra utkant ingen fördel i att taga malm från Ofoten framför att taga den från Luleå. Tvärtom. Från Ofoten till Göteborg är nemligen mera än dubbelt så långt, som från Luleå till Gefle eller Stockholm, och allbekant är ju, att det efter statsbanan är lika långt från Göteborg till Laxå och de efter samma bana norr derom liggande jernverken som från Stockholm till samma jernverk. Den malm, som skall längre norrut upp i Vermland, måste efter Bergslagsbanan passera antingen Daglösen eller Herrhult, hvilka båda stationer ligga närmare Gefle än Göteborg. Från hvilka svenska jernverks synpunkt man än ser saken, erbjuder således Luleå en väsentligen kortare fraktväg än Ofoten. Och äfven om direkt skeppsfart på Venern öppnas, så är att märka, att det är något kortare väg från Luleå via Öresund till Göteborg och Venerns hamnar, än från Ofoten, hvilken hamn så-

lunda för svenska malmförbrukare endast har fördelen att vara tillgänglig året om.

Ehuru, såsom af nu afgifna redogörelse framgår, komiterade icke kunnat utverka en genom statens försorg verkställd utredning af Sveriges jernmalmsförhållanden, hysa vi dock den förhoppning, att de synpunkter och önskemål, som under ämnets hittillsvarande behandling blifvit framlagda, skola icke mindre bland landets bruksegare, som äro mera direkt beroende af frågornas lösning, än äfven bland alla andra svenske män framkalla allvarlig önskan och kraftiga bemödanden till en sådan sakernas ordning, som främjar landets bästa och dess jernhandterings bestånd.
